יבמות

פרק ראשון

דף וא"ו ע"א מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אלא ממי שהזהיר על השבת. פירש רש"י לא משבת אתה מתיירא, דלא כתיב ביה מורא. ומקשים נילף מורא לשבת מן המקדש דכתיב ביה מורא. ונראה לי, דאם כן הוה ליה לערבנהו שבת ומקדש בהדי הדדי דהוה ליה למימר את שבתותי ואת מקדשי תיראו ותשמורו, דהא גם במקדש איכא מצות תלויות בו שצריך לשומרם. ועוד נראה לי דאין למילף מורא לשבת מן המקדש, כי בשבת לא חזינן ביה שינוי לעינינו משאר ימי החול כלל, וכמו שאמר טורנוסרפוס הרשע לרבי עקיבא מה היום מיומים, ולמה יראין ממנו, מה שאין כן בית המקדש יש בו שינויי לעינינו על שאר מקומות, כמו ששנינו במשנה [אבות פ"ה משנה ז'] דעשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, וזאת יתירה על הכל שנראה לעין בחוש הראות עומדין צפופים ומשתחוים רווחים, ולהכי הוה סלקא דעתין שיתיירא אדם מן בית המקדש, לכך אצטריך היקש הנזכר ללמדך שגם בית המקדש לא מן המקדש אתה מתיירא, אלא ממי שהזהיר עליו:

ברם הא קשיא, אמאי לא נקיט מורא להדיא בשבת כדנקיט במקדש. ונראה לי בס"ד דאי הוה נקיט מורא להדיא בשבת, הייתי חושב הכונה שירא מן השבת עצמו כדעת הפלוסופים שאומרים שהוא יום קשה ששולט בו שבתאי, ולכך העסק ושאר דברים לא יצליחו בו, וכמה שכתב הגאון מהר"י ז"ל בי"ד, לכך לא נקיט ביה מורא להדיה אלא שמירה, כי ישראל כיון ששומרין שבת אין להם מורא ממנו מצד הכוכב:

דף י"ד ע"ב לקיים מה שנאמר והאמת והשלום אהבו. נראה לי בס"ד, דהתנא אמר [אבות פ"א משנה י"ח] **על שלשה דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום**, ופרשנו בס"ד דין אלו דברי תורה, דכתיב בה [תהלים ע"ו ט'] **משמים השמעת דין**, ואמת דברי סופרים, וזו היא משנת חכמים, ושלום זו משנת חסידים. ואמר כאן האמת והשלום, כלומר בעלי משנת חכמים ובעלי משנת חסידים, כולם אוהבים זה לזה, ולא ירצה אחד לעבור על דברי חבירו:

ועוד נראה לי בס"ד, יש שלום נעשה בין אדם לחבירו על ידי השקר, שזה מתווך השלום יהיה מוכרח לשקר אצל זה ואצל זה כדי לעשות שלום ביניהם, וכמו שאמרו רז"ל במדרש על אהרן הכהן ע"ה שהיה אוהב שלום ורודף שלום, שישנה דבריו אצל זה ואצל זה, ואז כשיתראו זה עם זה נעשים אוהבים, וכהאי גונא השקר מותר דעל זה ארז"ל מותר לשנות מפני השלום, דמצינו שהקב"ה שינה מפני השלום בין אברהם אבינו ע"ה ובין שרה אמנו ע"ה, אך יש אדם שהוא נח לרצות, ואין צריך לשנות ולשקר לפניו כדי לעשות שלום, אלא השלום יהיה על פי דברי אמת, ובודאי זה משובח יותר מהיות השלום ע"י השקר, ועל זה נאמר והאמת והשלום אהבו, כלומר יהיו נצמדים האמת והשלום יחדיו שלא יצטרכו לעשות שלום על ידי השקר. וכן הענין במחלוקת שתהיה בין החכמים בדבר הלכה, זה מכשיר וזה פוסל, זה אוסר וזה מתיר, ואף על פי שהם מריבים זה עם זה בהלכה אין עומדים משם עד שיעשו שלום ביניהם כמו שאמרו רז"ל [קידושין ל' ע"ב] על פסוק [במדבר כ"א י"ד] **את והב בסופה**, אך אל תחשוב שעושין שלום מחמת שאחד מהם הטעה את חבירו באותה מעשה שהיו חולקים בו זה עם זה, ששינה באיזה דברים וחשב חבירו דלא הוה עובדא הכי אלא הוה הכי, ולכן הודה לו ונשתווה עמו, לא כן, אלא זה וזה מדברים דברי אמת באותו ענין ואין מטעין זה את זה, ועם כל זה סוף עושים שלום ביניהם, ולזה אמר ללמדך שאהבה וריעות נוהגין זה בזה, לקיים מה שנאמר האמת והשלום אהבו, שיהיו האמת והשלום שלהם נצמדים יחד, ולא שיהיה השלום ע"י שקר להטעות אחד את חבירו בדבר שקר ח"ו, כדי להשוותו עמו:

דף ט"ו ע"ב אתם מכניסים ראשי בין שני הרים גדולים וכו'. נראה לי בס"ד הכונה, דכל חד מנהון יש לו טענה של רוב, כי בית הלל יש אתם רוב מנין, ובית שמאי יש אתם רוב בנין דחריפי טפי, ונמצא שניהם הרים גדולים הם, דיש יתרון בזה מה שאין בזה, ויש יתרון בזה מה שאין בזה. ועוד השתי מחלוקות האלה הם גדולות מפני שהן נוגעות בענין היחוס ולעז ממזרות, ולא דמיין למחלוקת של שאר איסורין:

דף ט"ז ע"א תפשו לר' יהושע והושיבו על מטה של זהב. הא דעשה כן לר' יהושע ולר' אלעזר לתפסם בידו, ולא עשה כן לרבי עקיבה אע"ג דשבחו ביותר, נראה לי כי מטה אחת של זהב היתה שהוא יושב עליה, ולא תכיל יותר משלשה בני אדם, אך מלבד אותה המטה יש כסאות הרבה, ואם היה אומר בפיו לר' יהושע ור' אלעזר שישבו על מטה של זהב עמו, לא היו יושבים בעבור כבודו, שאין ראוי לישב עמו במטה אחת, ולכך הוצרך לתפסם בידו כדי להושיבם, דאז אין ראוי לסרב בכהאי גונא, מה שאין כן לרבי עקיבה לא נשאר מקום במטה שישב עליו, וכיון שאמר לו שב ישב מאיליו על הכסא, כי על זה אין לסרב, כי הכסאות מונחים כדי לישב עליהם כל אורח אשר יבא שם:

שם ויש לו בן לעזריה חבירינו, קרא עליו המקרא הזה נער הייתי וכו'. יש להקשות מה חידוש קא משמע לן בלשון זה, דאמר בדרך תימא. ועוד מה שייכות יש לר' אלעזר בן עזריה בפסוק זה טפי מזולתו, דקאמר קרא עליו. ונראה לי בס"ד על פי מה שכתב הרב אהל יעקב ז"ל, דהכן הנשמע לאביו וסר למשמעתו, ואוהב ללמוד ממנו חכמה ובינה, אז בן זה גם בעודו קטן נחשב לגדול בשנים, יען כי החכמה אשר אסף אביו ברבוי שנותיו, את הכל קלט ולקח הבן הזה בזמן מועט, ונמצא כאלו הוא חי כל אותם שנים שחי בהם אביו שאסף בהם דברי חכמה אלו. ובזה פירש הכתוב [שמות כ' י"כ] **כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך**, ע"ש. ובזה פרשתי בס"ד מאמר ר' אלעזר בן עזריה [ברכות י"ב ע"ב] שאמר הריני כבן שבעים שנה, כלומר תהילות לאל קבלתי וקלטתי חכמה אשר אסף וקבץ אבי בשנותיו, ונמצא אף על פי שאני קטן בשנים הריני נחשב לגדול בשנים כאיש זקן שקנה חכמה ברוב שנים, כמו שנאמר [איוב ל"ב ז'] **ורוב שנים יודיעו חכמה**, דחשוב כאלו חייתי אותם